

Baština Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

Naučni skup: Otpor austrougarskoj okupaciji 1878. godine u Bosni i Hercegovini (Sarajevo, 23. i 24. oktobar 1978.)

Ekmečić, Milorad

1979

Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

<https://bastina.anubih.ba/items/e606e6a7-2424-4de1-84d7-b04804cc210f>

Preuzeto s Baštine Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

<https://bastina.anubih.ba/>

AKADEMIJA NAUKA I UMJETNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE

POSEBNA IZDANJA

KNJIGA XLIII

ODJELJENJE DRUŠTVENIH NAUKA
Knjiga 8.

NAUČNI SKUP
OTPOR AUSTROUGARSKOJ OKUPACIJI
1878. GODINE U BOSNI I HERCEGOVINI

[Sarajevo, 23. i 24. oktobra 1978]

Redakcioni odbor:

ČEMERLIĆ HAMDİJA, EKMEČIĆ MILORAD, FILIPOVIĆ NEDIM,
PETROVIĆ RADE i REDŽIĆ ENVER

Urednik:

MILORAD EKMEČIĆ,
dopisni član Akademije nauka i umjetnosti
Bosne i Hercegovine

SARAJEVO

1979.

HAMDIJA ČEMERLIĆ, predsjednik Organizacionog odbora

UVODNA RIJEČ

U ime Organizacionog odbora pozdravljam učesnike i goste i želim ugodan boravak u našem gradu i uspješan rad u toku ovog naučnog skupa.

Imajući u vidu da je ove godine navršeno sto godina od okupacije i otpora naših naroda ulasku austrougarske vojske u Bosnu i Hercegovinu, Akademija želi da obilježi značaj ovih istorijskih događaja i da organizovanjem ovog naučnog skupa podstakne istraživanja vezana za ove događaje. Sa posebnim zadovoljstvom ističem da su se pozivu Odbora za pripremu ovog simpozija odazvali gotovo svi pozvani, a oni koji nisu mogli doći objasnili su razloge svoga odsustva.

Poseban značaj ovih istorijskih događaja vezanih za savremeno doba našeg življenja, vidimo u odlučnom otporu stranom zavojevaču, i to otporu zajedničkim snagama širokih narodnih masa. Bez obzira u kolikom je omjeru ta saradnja praktično i ostvarena, značajno je da je ona u ovom vremenu prvi put započeta i da je ostala pokretačka snaga demokratskih i progresivnih snaga našeg društva.

Do ovog vremena naši narodi su se svaki za sebe bunili i davali otpor ugnjetavanju i nejednakostima koje su u ta vremena na ovom tlu vladale. Iako su težište oružane borbe protiv austrougarskih jedinica nosile muslimanske mase, ovo je vrijeme značajno upravo po tome što u ovim događajima sazrijeva svijest da se samo zajedničkim zalaganjem i naporima može odbraniti domovina i obezbijediti bolji život. I pored velikih antagonizama koji su vladali u našoj sredini toga doba, učinjeni su ozbiljni pokušaji da se udruženim snagama odupre okupatoru.

Učesnicima Berlinskog kongresa predstavljeno je da će okupacija Bosne i Hercegovine biti izvršena bez borbe, da će jedinice austrougarske vojske biti primljene svečanim dočecima, ali umjesto toga one su naišle na odlučan otpor. Ova kratkotrajna i oštra borba učinila je dubok utisak na tadašnju međunarodnu demokratsku javnost. Prepušteni sami sebi, razdirani unutrašnjim suprotnostima i stranim uticajima, naši narodi, a posebno muslimanske narodne mase, nepokolebljivo su stale na stanovištu da stranom zavojevaču treba pružiti maksimalan otpor i pružile su ga gdje god im se je ukazala prilika za to. Preko dva mjeseca vremena i dva korpusa vojske trebalo je Austro-Ugarskoj da savlada otpor i zauzme Bosnu

i Hercegovinu. Njena vojska uspjela je u borbi samo zahvaljujući nadmoćnosti u broju, opremi i školovanom kadru.

Kad god je ranije austrijska vojska nadirala na Balkan, a to je bilo više puta u istoriji, nigdje nije nailazila na tako uporan i odlučan otpor naroda kao ovoga puta u Bosni i Hercegovini. Ustanci su se borili velikom hrabrošću, njihova smionost u napadu i prisebnost u povlačenju izazvali su priznanje cijele objektivne javnosti pa i samog protivnika, kako kaže Vasa Čubrilović.

U našoj literaturi nije dovoljno objašnjen društveni sastav pokreta otpora. Pokret je nastao u jednom klasno diferenciranom društvu i formiran je nasuprot postojećoj državnoj vlasti i nastojanjima viših društvenih slojeva. Isto tako je i djelovao protiv jednih i drugih, zbog čega je od strane posmatrača nazivan »gomilom«, »razbojničkom bandom«, »pljačkašima« i drugim pogrdnim izrazima. Poznato je da su u njemu glavnu snagu činili siromašni slojevi grada i sela i da je Narodna vlada bila pod njihovim neposrednim nadzorom, zbog čega su i pokret i Vlada neki konzuli nazivali komunom. Ocjenu karaktera pokreta i njegovih ciljeva dali su njegovi protivnici, strani konzuli i pripadnici gornjih slojeva i ta se je ocjena uglavnom zadržala u našoj literaturi.

Kada se došlo do uvjerenja da otomanska vlast neće braniti zemlju, raskinute su državne veze sa centralnom vlašću na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine, obrazovana je Narodna vlada i naređeno joj je da preduzme sve potrebne mjere za odbranu zemlje. Postavlja se pitanje: kakav je bio pravni položaj Bosne i Hercegovine za vrijeme otpora? Mislim da je time Bosna i Hercegovina u stvari postala nezavisna zemlja, bez obzira što to nije dugo trajalo i što u potpunosti nije izvedena nova organizacija vlasti.

Mnogo više svjetla na ove događaje dali bi turski izvori, ali su oni vrlo malo korišteni u našoj historiografiji. S pravom se može pretpostaviti da ti dokumenti mogu pružiti osnovu za potpunije objašnjenje mnogih pojedinosti vezanih za ovo vrijeme i ove događaje.

Na dnevnom redu ovog naučnog skupa nalaze se referati u kojima su naši i strani naučnici obradili više pitanja i dali svoj doprinos njihovom razjašnjavanju. Organizacioni odbor zahvaljuje na dobroj volji i trudu koji su uložili i očekuje da će diskusija dati značajan prilog naučnoj obradi ove materije.